

nograško škofijo v nadškofijo, postal je njegov delokrog tako obširen, da mora poslati na Korotansko posebnega škofa. Izvolil in posvetil je Teodorika, katerega pripeljeta on sam in kraljevi namestnik Gerold v Slovenijo; izročila in priporočila sta ga vsem domačim poglavarjem po vsi Korotaniji in po severnem delu doljne Panonije. Obsegal je tedaj njegov delokrog vso Korotanijo in vse pokrajine na severni strani reke Drave do njenega iztoka v Donavo.

Kmalu po prihodu Teodorikovem je nastal prepir med akvilejskim patrijarhom in nadškofom Arnom. Patrijarh Ursus je namreč trdil, opiraje se na stara poročila, da ima Oglej pravico do vse Korotanije, kajti v poprejšnjih časih niso imeli akvilejski škofje samo v južni, temuč tudi v severni podravski strani višjo cerkveno oblast. Arno pa se je sklicoval na določbo papeža Caharije, ki je dal one pokrajine solnograški stolici. Ta prepir trpi tako dolgo, dokler ne razsodi Karol 811. l. pravde s tem, da Dravo postavi za mejo obeh cerkvenih poglavarstev.

Arnu je sledil 821. nadškof Adelram, ki je med drugimi dobrimi deli po smrti biskupa Teodorika poslal Slovencem Otona. Več zaslug si je pridobil njegov naslednik Luipram, ki je nastopil solnograško stolico 836. leta. Obhodil je podučevaje mnogo pokrajin slovenskih; zidal in posvečeval je cerkve sam, a tudi druge spodbujal k zidanju, kakor na Štorskem grofa Brunona. *) Po Otonovi smrti je posvetil in poslal na Korotansko Ožbalta kot zadnjega škofa, kajti Luipramov naslednik Adalvin 858. leta ni volil našim očetom posebnega škofa, marveč je oskrboval sam njihovo deželo.

V tem času se je širilo krščanstvo tudi pri ogerških Slovencih v deželici o Blatnem jezeru, deloma po solnograških nadškofih, deloma po njihovem knezu Pribini. Pribina, rodom Moravec, je dobil namreč deželo v spodnji Panoniji ob reki Sali, ki se izteka v Blatno jezero. kot fevd; pozneje pa zarad zvestobe do cerkve in vladarja kot last. Sezidal si je trdnjavo „Blatni grad“ (Moosburg), kar vzbudi pozornost sosednih Slovencev tako, da se naselje v velikem številu okoli onega gradu. Ker so pa bili naseljenci v pravi veri le malo podučeni, zapové svojemu mašniku Dominiku, da jim nebeške resnice oznanuje in razklada.

Sezidal je Pribina v svoji trdnjavi v čast materi Božji tudi cerkev, katero je nadškof Luipram 850. leta posvetil. Razven one sezidal je še mnogo družih po deželi, kakor v Ptuju, Kiseku, Pešnici, Lendavi. **) V tem početju ga je podpiral Luipram, ki mu je pošiljal iz Solnograda zidarjev, tesarjev, mizarjev in družih rokodelcev; poslal mu je tudi po smrti Dominikovi izvrstnega mašnika Svarnagel-a in za njim Allfrida.

Enako je skrbel za te pokrajine Adalvin, ki je 865. leta na uže omenjenem gradu pri Kocelju, sinu in nasledniku Pribinovem, Božič praznoval. Posvetil je več cerkvá, tako: cerkev sv. Štefana v Stradah, cerkev sv. Petra v Veridi, cerkev sv. Janeza evangelista v Kartinah in mnogo družih. ***) Izročivši Altfridu ključe cerkvene, povzdignil ga je v višega duhovnika; po njegovi smrti pa Richbalda, ki ga je nadomestoval do prihoda apostolov slovanskih.

Bili so tedaj naši prededje o polovici devetega stoletja kristijani; o malikih ni bilo več duha ne sluha. So li pa bili v krščanstvu utrjeni, je drugo vprašanje, katero moramo zanikati. Dosedanji učitelji so bili prav trdi Nemci, ki so večinoma po tolmačih govorili;

seznanili so naše očete z obredi krščanskimi, pobirali desetino od njih, ali ljubezni do prave Kristove vere jim niso niti znali niti mogli vdihniti. Drugič so bili iz deželá, s katerimi so se Slovenci boriti morali; poslali so jih vladarji, ki so hoteli Slovence podjarmiti in ponemčiti; od tod ona mržnja do krščanstva in nemških duhovnikov. Treba je bilo, da sta prišla moža, katerima je ljudstvo zaupalo: apostola, ki sta prinesla prave vere luč, a tudi prave omike ključ, — da sta prišla učenika **Ciril in Metod**.

Národno blagó.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. Volčič.

Kokoš pjeva, peteh odgovara: Joh cesarstvu brez cesara, joh komunu brez glavara, joh je kući brez gospodarara.

Bolje je staroj babi, ka gre va polje (se moži), nego mladoj divojki, ka gre va gore.

Ni vsak svet, ki se uženi; ni vsak proklet, ki se ne uženi.

Nebi dal Bogu kamik, da vragu glavu razbije (tako je skop).

Dok su roditelji živi ih milujmo, a kada su mrtvi ih pomilujmo (recimo: Bog ih pomi uj).

Ako ćeš ča, hodi sam; ako ćeš nič, pošli drugoga.

Kako je poli vas? Sunce sveti kako poli vas.

Na kraju prača puca (finis coronat opus).

Ki ima prijatelji, ima pozdravi.

Mi smo od danas, kako rosa na travi.

Si mi huje storil, nego da si mi ga iz oltara znel.

Kemu se grusti delati se reče: Kruhu rad, siru voljan, delu bolan.

Ako ćeš poznat gospodarara, hodi mu na kopišće (seno) i va konobu (klet).

Bolje je pojt za vodom (v ravniuo), nego od vode zgorom.

Ča se niku da, nik zame (zatajeno nima blagoslova).

Kasno dobar, rano zrel (se reče neposlušnemu otroku).

Kapuz (zelje) ne valja, ako na kapuznjaku ni nagnjojen, i va zdeli zasmočen (zabeljen).

Ako nevesta greduć od matere ne plače, neće se njaj ni kruh ni repa kisati; ako ne pleše, nete njoj konoplje rasti.

Rožica posahne, ako se ju na rasteć podiši.

Otava košena prvo male S. Marije je za loj, a potle košena je za gnjoj.

Ni šir ni dilj (ni v širino ni v daljino).

Severin (severozapadni veter): kakovo vreme najdem ga pustim.

Sladka su ušca (ustaca) poli bušca (poljubca).

Ki gre u tamnicu nedužan, pride van tužan; a ki gre u tamnicu kriv, pride van malo živ.

Ocat prebrene, zgubi moć; uhko, malo mokro; kaluzdrati se, blatiti se; bluščavina, neukusnost; gumica ili gumasta kokoš, ka ima okolo kluna ili ušes perje, kakor brke; pokušljat se, podebeliti se; podgnjetuha, ka se kamo prisili; šemprat kega, srečati ga; ruljak, kos debelega dréva; garma-ica, prostor puščen u zidu za ormarić; glamuča, porubek s koreninami; keljac, keljčić, kos drva; nabahtati kemu uši, napolniti mu ušesa.

*) Valvazor buk. VII. str. 403.

**) Anonymus Salisburgensis.

***) Anonymus Salisburgensis.